

ГОДИНА II.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 7.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСЕ
НАПЛАЂУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

ИЗБИРАЧИЦА.

ШАЉИВА ИГРА У 3 ЧИНА С ПЕВАЊЕМ ОД К. ТРИФКОВИЋА.

(Наставак.)

Савета. Па зар не би имала право!

Малчика. Право? Може бити! Али шта је мени
стало до тога! Ја чиним оно, што ми је по вољи!
Не би ли ме томе научити!

Савета. Али ја би ипак рекла —

Малчика. Манимо се тога разговора, и пре-
ђимо на што паметније, н. пр. да ти кажем, ко
ће све данас к нама доћи. Или можда већ знаш?

Савета. Не знам.

Малчика. А ти чуј! Прво и прво доћи ће
породица Тимићева, и то господин отац, го-
спођа мати, и госпођица ећи! Несносан трио!

Савета. За што? Милица је пријатна девојка!

Малчика. О, мани је, молим те, сушта сенти-
менталност! Па је још и заљубљена?

Савета. Не знам.

Малчика. Ал' ја знам, па да би и ти знала,
казаћу ти, да је госпођица Милица заљубљена
у господина Штанцију.

Савета. То не би био рђав пар људи!

Малчика. Може бити, само што то не ће бити
пар људи!

Савета. Из узрока, што је господин Штан-
цига заљубљен у тебе? Је л'?

Малчика. Кажу, драга Савета, тако кажу само!
Ја о томе још нисам званично извештена. У ос-
талом кад је реч о господину Штанцики, могу
ти рећи, да ће и он доћи!

Савета. Била сам сигурна!

Малчика. Моћи ћеш дакле мотрити, јели за-
љубљен у мене.

Савета. То ћу оставити Милицу. Па ко ће
још доћи?

Малчика. Доћи ће још и господин Тошица.
Ха, ха, ха!

Савета. Ти се смејеш?

Малчика. Зар он теби није смешан? Зар не
знаш да је тако кратковид, да не види ни ко-
рака испред носа?

Савета. Да, да!.. Мало је кратковид!

Малчика. Мало?.. Ти то зовеш мало, кад је
ономад пољубио Јована у руку, јер му се учи-
нио мој отац? Ха, ха, ха! Ја сам хтела пући
од смеја, а он сиромаш поцрвенио до ушију.

Савета. Ти си сувише немилостива према њему,
а он сиромаш све трпи.

Малчика. Мора, кад је у мене заљубљен!

Савета. Дакле у реду заљубљених број други!

Малчика. Ипак по реду није други.

Савета. Тако?.. Колико има још пред њиме?

Малчика. Не зна се још! Али да идемо даље.
Најпосле ће доћи још и господин Бранко.

Савета. И он ће доћи?

Малчика. Како ти то нагло питаш.

Савета. Ја?.. Не би знала за што! Он је за
мене, као и сваки други, изузимајући што је при-
јатан, а то ми годи, као што то годи и сваком
другом!

Малчика. Имаш право! Бранко је врло при-
јатан човек, те ће свакога задобити за себе.

Савета. Ти се радо занимаш с њиме?

Малчика. Не ћу да тајим! Рекла би шта више,
да ми се допада.

Савета. А да се ти њему допадаш, о томе и не сумњам!

Малчика. Мислиш? Не ћу да поричем само из учтивости; у осталом видићемо!

Савета (за себе.) Да, видићемо!

Малчика. Него, ја би рекла, да гости већ долазе?

Савета. Долазе заиста — идем да јавим стрини. (Оде.)

(Наставиће се.)

ШТА ЈЕ „МАНИРА“ У УМЕТНОСТИ, ОСОБИТО У ГЛУМАЧКОЈ.

Врло се често у уметности говори о манири, а веома се мало радило да се разјасни и покаже шта је управо манира. Нека нам дакле буде допуштено да у неколико расветлимо и промотримо тај појам. У сваком уметничком делу мора да провејава идеалност и реалност. Идеја ствара себи у сваком уметничком делу свој особени облик, у коме се сваки час појављује и провирује. Сваки ће велики уметник тежити за тим, да му идеја добије особени облик, јер тај облик тада управо показује извесног једног само списатеља или мајстора, показује извесну индивидуалност, разликује га од других уметника. Начин и средство којим уметник тежи, да му идеја и реалност у уметничком делу особени правац и облик заузме и што га од других разликује, називамо ми његовим стилем. У стилу уметниковом дакле огледа се уметникова особеност, стил је дакле управо рећи тајна, стил означаје уметника као потпуно особени дух, по стилу га истом можемо тек познати, и видети разлику уметникову од свију осталих уметника исте врсте. Што је већи уметник тим је особенији и његов стил. За особеност уметничког стила важе свакако оне Лесингове речи, што је о Шекспиру изрекао: „Лагше је отети Херкулу буздован, него Шекспиру један једини стих.“

Због тога добија често идеја у сваком правом уметничком делу савршени особени облик, који постаје природом уметничког дела тако, да се не може никако од њега отлучити. Тај индивидуални облик, кога ми у највећим уметничким делима наилазимо, означаје уметникову индивидуалност. Сваки је у истини велики уметник у том смислу индивидуалан, јер се у свима његовим делима огледа његов особени стил. Што је већи уметник, тиме ће индивидуалнији бити и његов стил, јер се тиме баш појављује у својој потпуној

пластичкој целини. У том смислу створили су Шекспир, Гете, Моцарт и Рафајел свој особени стил, те нам свако њихово уметничко дело довикује: Ја сам Шекспир или Рафајел и т. д. Што више уметник има стварачког духа, тиме ће бити индивидуалнији, то значи, да ће тиме јасније бити изражен његов стил у сваком његовом делу. Та уметникова особеност управо и доприноси, да му уметничко дело сјаје у потпуној својој целини. Ако сена против за време чина, где идеја у уметничком делу свој облик добива, ако се у тај чин ма шта прикраде, где се само индивидуалност или особеност уметникова изражава, а не појави се потпуна индивидуална важност уметничког дела, то онда постаје оно што ми називамо манира. У манири дакле разликује се уметник тако рећи од општег идеалног земљишта, и преставља нам се у својој особеној целини, али тиме није задовољен уметнички интерес. Где манира дакле у уметности влада, ту није индивидуални израз уметников испуњен општим објективним садржајем, већ ту се изражава нешто особито и случајно, али нема у себи правог идеалног и вечитог садржаја. Разлика између стила. У манире та је, што манира изражава само неку случајну особину уметникову која није испуњена општим садржајем. Ни код једног великог уметника, ма које врсте он био, не влада нити постоји манира, већ само стил, јер тај показује увек особити начин и средство, које је у уметнику идеју одржало.

Што се дакле појављује у више уметничком делу уметничког индивидуалног сувишка осим идеје, коју је радо стварно приказати и на видело изнети, тиме се већма појављује манира, тим ће се више удалити од објективног земљишта уметности.

(Наставиће се.)

Д М С Т Ш Њ Ш.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

* („Женске сузе.“ „У петак.“) Оба ова комада одиграна су у четвртак 11. јануара и то прилично добро. У првом комаду особито се одликовала Сајевићка, која је Даницу приказала као што треба: са свим природно и наивно. Нарочито је заслужила похвалу, што није претерала у плачу кад оно хоће сузама да измами од свога мужа мишћуше од драгога камена. Мање јој је пошао за руком онај очајни смех када мисли да ће у двобоју изгубити свога мужа, кога љуби. Л. Маринковићева није нас овога вечера задовољила као Валентина у „Петку.“ И у Валентини и кроз убржену сентименталност треба да провирује малинесташко.

Публике је мало било па представи, сигурно због кише, која се беше спустила као у сред лета.

* (Максим Црнојевић.) „Vienac“ је донео мало опширнију критику о „Максиму Црнојевићу.“ У тој критици набрајају се и неке мане ове трагедије па се на послетку вели: „Ми не бисмо тако пажљиво улазили у траг погрешкама костихеве драме, да нам се он не указује њоме, и самим погрешкама њезиним, као песник веома даровит и научен познавалац драматичне технике. Свршетак свакоме чину тако је удепен, да се види, како је песник вешт оним драматским доскочицама, којима се постиже ефекат. Многи су му дијалози веома вешто изведени, монолози пуни духовитих антитеза, песнички говор мало не кроз метафоричан, какав има бити у трагедији, кад што управо красан, али по где где пренатрпан нееластичним, присиљеним метафорама. У кратко, ми држимо, да је својим драматичним првенцем показао др. Лаза Костић красан дар, који дао Бог да што чешће употреби за напредак свога народа; а како му је век свој вити у значајној и мужевној борби, то је до душе горка, али јаку духу, који се зна довити победи над стварним бедама, најбоља школа драматичној савршености. Да му сване post nubila Phoebus!“

П О З О Р И Ш Т Е.

* (Народно позориште у Загребу). По извештају управе народног позоришта у Загребу приказиваће се тамо на скоро ови нови преводи: „Селак и милионар“, „На племенство узвишени трговац“, (код нас: „Нови племић“) „Борба за живот“. Од изворних нових комада пак ови: „Брачна понуда“, од Томића, „Слика покојне госпође Жанете“, од В. Ђорђевића, „Бајазитова љубав“, од В. Ђорђевића. Од старијих ће се драма представљати: „Исабела Орсенијева“, „Катарина Хауардова“, „Дебора“ и „Љубав и сплетка“. А да се узме обзир и на оне, који се желе у покладним недељама забављати у позоришту, приказиваће се редом ови комади: „Ђачке враголије“, „Марија кћи пуковније“, „Казалишна безумност“, „Хоће да врагује“, „Оба Клишберга“, „Опанчари клубучар“. Од опера ће се приказивати сада „Марта“, а у фебруару први пут опера „Фауст.“

* (Народно позориште у Загребу.) „Vienac“ пише: „Лакрдија опет почиње освајати нашу позорницу; чујемо да је то само од нужде због већег новчаног добитка; чу-

јемо, да је владин повереник за позориште у економном погледу уклонио многе недостатке; читамо, да се његова управа спрема, да се на скоро прикажу неколико изворних шалвих игара. Какав ће бити успех, то ћемо видети. Ако је науман да заведе опет лакрдије, то ће се овај начелни назадак јаке осветити, него што вреди већи новчани приход; јер се правом може питати, где ће бити граница повчаним обзирима, где граница даљњем кварењу естетичнога укуса? Од штете, која се тим наноси том једином уметничком заводу, ако у њему почне корена хватати драматична несмисао, нема ни једне друге веће; и нема пречег задатка него што је тај: да се негује прави естетички укус у самом заводу и у општинству. Макар само и тренутно одступање од ваљаних начела, у погледу укуса избора, горко се осећује, како то показују друге велике позорнице. Тако и, пр. читасмо не давно о прашком немачком позоришту, да је тромесечно непрестано глумљење самих салонских и шалвих игара учинило и глумце неспособнима, да ваљано приказују велике драме, и објинство неприступно за највише драматичне утиске. Нашем се позоришту не ће ни каквим ма како практичним и новчано успешним експериментовањем без темељитих естетичних начела зајемчити прави напредак. Без позоришног новог устава, који би израђен био по студији најбољих туђих, и без драматичне школе нема сирна напретка; овако само животари!

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

(Американско новинарство.) По најновијим каталозима штампано је у американским уједињеним државама 507 листова, који су сваки дан излазили, 105 листова, који су излазили по три пута, 110 листова, који су излазили по два пута и 4750 листова, који су излазили по један пут у недељи. 81 лист излазио је сваке треће недеље, 91 сваких четрнаест дана, 685 свакога месеца, 4 свакога другог месеца, а 55 свакога трећег месеца. Свега скупа издавано је дакле 6328 листова и то у 449 више него лане. У јединој Флориди није излазио ни један дневни лист. Између свију новина има их 663 од којих свака броји више од 5000 претплатника. 283 листа издавана су на немачком, 23 на француском, 12 на скандинавском, 6 на холандском, 6 на чешком, 5 на талијанском и 1 на португалском језику. Сви други листови излазили су на енглеском језику.

С Т А Т И С Т И К А.

* (Колико има људи на свету). По петермановим „Geografische Mittheilungen“ има свега на свету 1377 милиона људи. Од тог броја долази на Европу 301 милион и 600.000 а на 178.120 квадратних миља, на Азију 794 милиона а на 796.005 квадратних миља, на Аустралију и Полинезију 4 милиона и 365.000 а на 161.105 квадратних миља, на Африку 192 милиона и 520.000 а на 543.570 квадратних миља, на Америку 84 милиона и 524.000 а на 747.680 квадратних миља. У самој Хини има 446 и по милиона душа, дакле скоро толико колико и цела трећина свеколог становништва на свету.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

16. ПРЕДСТАВА

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

СВЕЧАНА ПРЕДСТАВА

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 14. ЈАНУАРА 1873. НА ДАН СВЕТОГА САВЕ

У НОВОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДВОРАНИ

ПРВИ ПУТ:

МАРКОВА САБЉА.

АЛЕГОРИЈА У 2 ДЕЛА, С ПЕСМАМА, ОД ЈОВАНА ЂОРЂЕВИЋА, МУЗИКА ОД Д. ЈЕНКА. (ДРУГИ ДЕО НАПИСАО ЗА НАШУ ПОЗОРИЦУ *)

О С О Б Е:

КРАЂЕВИЋ МАРКО	НЕДЕЉКОВИЋ.
ВИЛА	Ј. МАРИНКОВИЋКА.
ПЕВАЦ	ЛУКИЋ.

Народ. — Сликe.

СЛИКЕ:

- I. Слика: Деспот Ђурађ Бранковић и синови му Гргур и Стеван и кћи му Мара, и турски цар Мурат II.
- II. Слика: Турски цар Мухамед и босански краљ Стеван Томашевић; турчење босанских великаша.
- III. Слика: Сеоба српска под патријархом Арсенијем Чарнојевићем.
- IV. Слика: Борба Црногораца с Турцима под владиком Данилом.
- V. Слика: Устанак у Србији.
- VI. Слика: Доситије Обрадовић, Сава Текелија и Вук Караџић.
- VII. Слика: Славље.

Ко од наших претплатника жели своја места за ову представу задржати нека се изволи тога ради пријавити у позоришној писарници најдуже до 11 сахата пре подне.

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичином) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а после на каси.

У уторак 16. јануара: „МАТИ И СИН.“ Позоришна игра у 5 чинова, од Шарлоте Бирхофај-Аферове, превео Ђ.

ВОЛУЈУ: Л. ТЕЛЕЧКИ, В. МАРКОВИЋ.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 9 САХАТА.